

טקס חנוכת בית החולים לחיות בר. צילום טיבור יגר

יש מי שדואג לחיות הבר

חגיגות 50 שנה לרשות הטבע והגנים הן זמן טוב להיזכר בהקמתו של בית החולים לחיות בר ולספר גם את סיפורו המופלא של הסיס – הציפור שאינה מפסיקה לעוף

כתבה: שגית הורוביץ

על הצורך בהקמת בית חולים לחיות בר דיברו כולם, אבל להקים בית חולים כזה לא היה פשוט. במשך שנים הגיעו חיות בר פגועות לטיפול במרפאת הספארי, אך המקום לא היה ערוך לקלוט מספר רב של בעלי חיים, וב־1997 הוקם בית חולים קטן בגן הזואולוגי של אבו כביר. בית החולים הזה פעל רק שנים אחדות ונסגר בשל חוסר תקציב. בעקבות המצוקה שנוצרה בשל סגירתו, חברו אנשי הספארי, המתמחים בטיפול בחיות בר, לאנשי רשות הטבע והגנים, הגוף האמון על ההגנה על חיות בר בארץ, כדי להקים בית חולים משמעותי לטיפול בחיות הבר.

לאחר פגישות רבות וחבלי לידה קשים וארוכים הוקם ב־2005 בספארי בית החולים לחיות בר של הספארי ושל רשות

הטבע והגנים. תחילת הפעילות הייתה בתוך מרפאת הספארי הקטנה והישנה אך לאחר שנים אחדות התקבלה תרומה נכבדה מהמשרד להגנת הסביבה, שהביאה להקמת בית חולים גדול ומודרני המטפל מדי שנה ביותר מ־3,000 חיות בר פגועות במטרה להשיבן אל הטבע.

עפה על עצמה

מכלל החיות הרבות שטופלו בבית החולים לחיות בר של הספארי ושל רשות הטבע והגנים לאורך השנים היו גם הסיסים. יכול להיות שכבר ראיתם סיסים חגים בתעופה מעל ראשכם אבל לא בטוח שאתם יודעים עד כמה מיוחדת הציפור הזאת, שיש לה לא מעט חובבים (שלא לומר מעריצים) בכל רחבי העולם. הסיס היא ציפור קטנה בעלת יכולות מופלאות. מהרגע שגוזל סיס מתבגר ועף הוא אינו מפסיק להתעופף עד לרגע הטלת הביצים ועד לרגע שהבוגרים נדרשים לטיפול בגוזלים. הסיסים עושים באוויר הכל; הם אוכלים יבחושים תוך כדי תעופה, מזדווגים בתעופה ואפילו ישנים בתעופה. לסיסים קשר הדוק לבני האדם והם מקננים בתוך כתלים. ידועה במיוחד קבוצה של 88 זוגות סיסים שמקננים בתוך אבני הכותל המערבי. באירופה הם מכונים "ציפור מאה הימים", כיוון שהם נמצאים באזורי הקינון שלהם באירופה מאה ימים בדיוק ואז נודדים. בישראל, לעומת זאת, הם נמצאים קצת יותר זמן.

בית החולים מטפל מדי שנה בכמה עשרות סיסים, בוגרים וגוזלים. הגוזלים מגיעים לטיפול כיוון שהם נופלים מקניהם כתוצאה מ"מצוקת דיור" (לעתים הם נאלצים להסתפק במקומות קינון מצומצמים ביותר, כגון חורים בבלוקים שבבנייני קומות). הטיפול בגוזלים הוא מורכב במיוחד, יותר מכל סוגי הטיפולים המוענקים לחיות הבר שמגיעות לאשפוז. השנה, הגיעו לבית החולים שלנו יותר ממאה סיסים וכל שניים או שלושה מהגוזלים הוכנסו לתיבות קינון מיוחדות שנבנו עבורם. בניגוד לגוזלים אחרים, הפותחים את המקור ועל ידי כך מסמנים להורים שהם רעבים מאוד ורוצים לאכול, גוזלי הסיס אינם פותחים את מקורם כשהם רעבים. בטבע גוזלי הסיסים יושבים בקן והוריהם לוכדים עבורם חרקים כגון

יתושים, יבחושים, פשפשים וזבובים, שאותם הם מדביקים בעזרת הריר שבפיהם לכדי כדורונים דחוסים המכונים "בולוסים". בכל בולוס כזה יש יותר מאלף חרקים וגודלו כגודל חרצן של זית (יש גם בולוסים גדולים יותר). את הכדורים האלה הם בעצם מקיאים לתוך פי הגוזלים. המטפלים בבית החולים מנסים לדמות לגוזלים את הטיפול ההורי וצריכים להאכיל כל אחד מהם בין שש לשמונה פעמים ביום כדי להשוות את כמות המזון לזו שהם אוכלים בטבע (ההורים צדים עבור הגוזלים כ־20 אלף חרקים ביום). מדובר בעבודה מסביב לשעון ולכן השנה, בעזרתה האדיבה של קרן הדוכיפת, הגיעה לבית החולים טינה סטיגרולד, מומחית לטיפול בסיסים מפרנקפורט שבגרמניה ובעלת ניסיון של שש שנים בטיפול בסיסים. סטיגרולד מנהלת את הגוזלייה של בית החולים ומקפידה להאכיל את הסיסים הרבים בעדינות ובזהירות.

עוף גוזל

כשהטיפול בגוזל מסתיים והמטפלים בטוחים שהסיס גדול מספיק ושנוצותיו באורך המושלם, הם מוציאים אותו מהגוזלייה ומעבירים אותו למקום פתוח כדי להשיבו לטבע. לכל גוזל יש הזדמנות אחת בחיים לעוף. כאשר הגוזלים מגיעים לבגרות הם נעמדים בקן על שתי רגליהם, מנופפים מעט בכנפיים ואז יוצאים לתעופה ארוכה שתימשך שלוש שנים ברציפות. גוזל שנכשל ביום התעופה הגדול לא יוכל לעוף עוד לעולם. אם הוא נופל מהקן לא תהיה לו דרך לחזור ולעמוד במקום גבוה ולנסות לעוף שוב. אצל הגוזלים שמגיעים לבית החולים

מאכילים את הסיס. צילום עופר בריל

סיס משוחרר חזרה לטבע. צילום עופר בריל

המצב שונה - בניגוד לחבריהם בטבע, הם מקבלים הזדמנות נוספת לעוף. המטפלים בודקים מדי יום את אורך הנוצות ואת משקל גופם וביום המתאים מנסים להשיב אותם לטבע. אם הם נכשלים המטפלים מחזירים אותם לטיפול קצר עד שיוכלו לנסות שוב את מזלם. לפני כחודשיים צוין בטקס חגיגי אירוע הפרידה השנתי מהסיסים שפקדו את ארצנו בחודשים האחרונים. האירוע התקיים בשיתוף אגודת ידידי הסיסים, החברה להגנת הטבע, קרן הדוכיפת ובית החולים לחיות בר. אין הרבה ציפורים שזוכות למחווה כזו ולאירוע כה ססגוני ומרגש. באותו מעמד חגיגי ומרגש הושבו לטבע שני סיסים שטופלו בבית החולים לחיות בר. בשעת אחר הצהריים, כשעתיים לפני שהערב ירד, עמדו עשרות אנשים וילדים על גג המבנה האקולוגי של חברת עזורי אקוטאוור בתל אביב, והמתינו בציפייה דרוכה למעופם של שני הגוזלים שטופלו, גדלו ובגרו בבית החולים, ועמדו לשוב אל אחיהם בטבע.

זו הייתה חגיגה גדולה - עינת מבית החולים החזיקה את הגוזלים ביד ושחררה כל אחד בתורו. תוך שניות הם התרוממו ועפו. אל הצעירים חברו סיסים בוגרים מכל עבר שאספו אותם אליהם למעוף חייהם הבלתי נגמר.

הכותבת היא דוברת הספארי ברמת גן